

Рекомендована д. фармац. наук, проф. В. В. Трохимчуком

УДК 615.014.24:615.322-035:616.22/.616.311

ДОСЛІДЖЕННЯ АСОРТИМЕНТУ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ НА РОСЛИННІЙ ОСНОВІ ДЛЯ МІСЦЕВОГО ЗАСТОСУВАННЯ В СТОМАТОЛОГІЇ ТА ЛОР-ПРАКТИЦІ

© О. І. Лукашів, Л. В. Вронська, І. Л. Бензель¹

Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського

¹Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького

Резюме: досліджено асортимент лікарських засобів для місцевого застосування в стоматології та ЛОР-практиці на фармацевтичному ринку України. Встановлено, що більшість препаратів містять рослинний компонент та виготовленні вітчизняними виробниками. Вивчено лікарські форми українських та імпортованих препаратів і склад активних інгредієнтів у них.

Ключові слова: лікарські засоби, рослинний компонент, країни-виробники, лікарські форми.

Вступ. Останнім часом складно знайти дорослу людину, яка б не хворіла на захворювання слизової оболонки порожнини рота (СОПР) та ротоглотки. На перший погляд, «несерйозні» хвороби можуть призводити в подальшому до ускладнень на інші життєво важливі органи. За статистичними даними, у стоматології хвороби пародонта та СОПР складають близько 98 %. При цьому симптоми гінгівіту спостерігають у 90 % дорослого населення промислово розвинених країн світу [1–3].

Захворювання пародонта та СОПР знаходяться в компетентності не лише стоматологів, але й лікарів інших спеціальностей: гастроентерологів, ендокринологів, терапевтів, педіатрів, інфекціоністів, гематологів, акушерів-гінекологів [7, 8].

Залежно від виникнення, механізму розвитку та клінічного перебігу захворювання тканин пародонта можуть супроводжуватися появою хронічного, гострого або підгострого запалення, інші характеризуються дистрофічними змінами [3, 8]. Причини патологічного процесу в тканинах пародонта – це екзо- і ендегенні фактори впливу.

У патології ротоглотки перше місце посідають хронічні тонзиліти. Вони у більшості випадків завжди супроводжуються явищами фарингіту. Різноманіття етіопатогенетичних механізмів розвитку хронічних тонзилофарингітів викликають труднощі у лікуванні даної патології [9–11].

Оцінюючи місцеві зміни й загальні прояви хвороби, лікування повинно бути комплексним, тобто спрямованим на усунення етіологічного чинника, місцевого впливу на слизову оболонку глотки та поліпшення загальних репаративних та імунобіологічних властивостей організму [11–14]. Важливою складовою фармакотерапії даної патології є ЛЗ для місцевого застосування, а серед них – ЛЗ на рослинній основі. Тому метою нашої роботи було дослідження ринку ЛЗ

на рослинній основі для місцевого застосування в стоматології та ЛОР-практиці.

Методи дослідження. Для дослідження використовували загальноприйняті методи інформаційного пошуку, статистичного і маркетингового аналізу. Об'єктами дослідження обрано лікарські засоби (ЛЗ), зареєстровані на території України. Відповідно до анатомо-терапевтичної хімічної класифікації (АТХ-класифікації) ЛЗ, препарати для місцевого застосування у стоматологічній та ЛОР-практиці належать до декількох груп, а саме: А01АD11 (засоби для застосування в стоматології); А16АХ (інші засоби, що впливають на травну систему і метаболічні процеси); D03АХ (інші препарати, що сприяють загоєнню); D08АХ (інші антисептики та дезінфектанти); D11АХ (інші дерматологічні препарати); R02А (препарати, застосовувані при захворюваннях горла); R02АА20 (різні антисептики); R05Х (інші препарати, що застосовуються при кашлі та застудних захворюваннях) [5, 6].

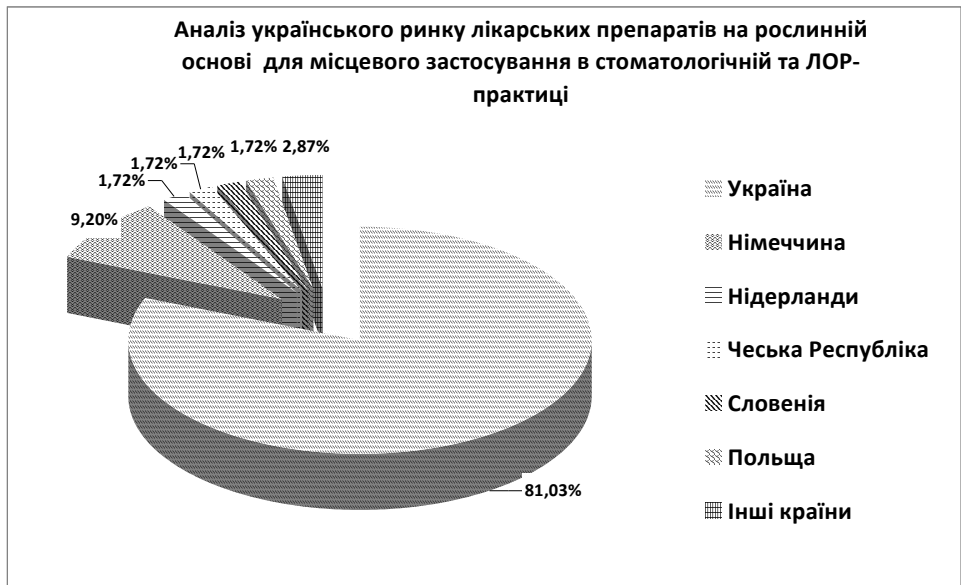
Результати й обговорення. Згідно з даними Державного реєстру ЛЗ станом на 1 лютого 2013 року встановлено, що на українському фармацевтичному ринку переважають лікарські препарати для місцевого застосування в стоматології та ЛОР практиці, які містять рослинний компонент [4]. Їх кількість становить 174 позиції ЛЗ, тоді як синтетичних – 111 препаратів. Відсоткове співвідношення наведено на рисунку 1.

Для подальших маркетингових досліджень обрано лише групу ЛЗ із наявним рослинним компонентом, більшу частку якої складають препарати вітчизняного виробника, а саме 141 позиція. Значно менша кількість представлена імпортованими ЛЗ – 33 позиції. У відсотковому співвідношенні всі країни-виробники препаратів для місцевого застосування в стоматології та ЛОР-практиці представлені графічно на рисунку 2.

Рис. 1. Співвідношення лікарських препаратів відносно наявності рослинного компонента.

Рис. 2. Розподіл лікарських засобів, що містять рослинний компонент залежно від країни-виробника.

Як видно з діаграми, лідером ринку серед іноземних країн-виробників є Німеччина (9,20 %). Друге місце із однаковою часткою ринку в 1,72 % займають: Чеська Республіка, Нідерланди, Словенія та Польща. Однією позицією препарату досліджуваної групи ЛЗ на українському фармацевтичному ринку представлені виробники

інших країн (Болгарія, Румунія, Республіка Молдова, Австрія та Хорватія).

41 % номенклатури ЛЗ для місцевого застосування в ротовій порожнині забезпечує німецька фармацевтична компанія Др. Тайсс Натурварен ГмбХ. Детальніше про інших виробників даної групи ЛЗ наведено у таблиці 1.

Таблиця 1. Розподіл іноземних фірм-виробників ЛЗ для місцевого застосування у стоматології та ЛОР-практиці

№ за/п	Виробник	Кількість позицій
1	Др. Тайсс Натурварен ГмбХ, Німеччина	14
2	Натур Продукт Європа Б.В., Нідерланди	3
3	Галенік Лабораторі ОРБ, Чеська Республіка	3
4	КРКА, Словенія	3
5	Фітофарм Кленка С. А., Польща	2
6	СТАДА Арцнайміттель АГ, Німеччина	2
7	Квізда Фарма ГмбХ, Австрія	1
8	АТ «Софарма», Болгарія	1
9	Краківський завод лікарських трав "ГЕРБАПОЛЬ", Польща	1
10	К.О. Біофарм С.А., Румунія	1
11	Ядран-Галенська Лабораторія д.д., Хорватія	1
12	ТОВ "Флумед-Фарм", Республіка Молдова	1
Всього		33

ЛЗ для місцевого застосування у стоматології та ЛОР-практиці виготовляють 26 вітчизняних фармацевтичних підприємств. Вони надають споживачеві 141 позицію антибактеріальних пре-

паратів для лікування різних запальних захворювань у ротовій порожнині. У таблиці 2 наведено перелік українських виробників та кількість позицій ЛЗ досліджуваної групи препаратів.

Таблиця 2. Розподіл вітчизняних фірм-виробників ЛЗ для місцевого застосування у стоматології та ЛОР-практиці

№ за/п	Виробник	Кількість позицій
1	ЗАТ «Ліктрави»	26
2	ЗАТ Фармацевтична фабрика «Віола»	17
3	ТОВ «Дослідний завод «ГНЦЛС»	15
4	ВАТ «Лубнифарм»	12
5	КП Київської обласної ради «Фармацевтична фабрика»	12
6	ТОВ «Фармацевтична компанія «Здоров'я»	10
7	ВАТ «Тернопільська фармацевтична фабрика»	7
8	АТ «Стома»	6
9	ТОВ «Фітолік»	5
10	ТОВ «Панацея»	4
11	ТОВ «ДКП «Фармацевтична фабрика»	3
12	КП «Луганська обласна «Фармація», Фармацевтична фабрика	3
13	ПАТ «Фітофарм»	2
14	ПАТ «Ліки Кіровоградщини»	2
15	ПАТ «Хімфармзавод «Червона зірка»	2
16	ТОВ «ЛікФарма «Адоніс»	2
17	ПАТ «Біолік»	2
18	ПрАТ «Біофарма»	2
19	АТ «Галичфарм»	2
20	ТОВ «Мікрофарм»	1
21	ДП «Експериментальний завод медичних препаратів ІБОНХ НАН України»	1
22	Обласне КП «Фармація»	1
23	ТОВ «Славія 2000»	1
24	ДП «Експериментальний завод медичних препаратів Інституту біоорганічної хімії та нафтохімії НАН України»	1
25	ДчП «Агрофірма «Ян» ПП «Ян»	1
26	ТОВ «Флорі Спрей»/АТ «Ефект»	1
Всього		141

У відсотковому значенні результати таблиці 2 підтверджують: 18 % ринку належить ЗАТ «Ліктрави» (м. Житомир), 12 % ? ЗАТ Фармацевтична фабрика «Віола» (м. Запоріжжя) та 11 % – ТОВ «Дослідний завод «ДНЦЛЗ» (м. Харків). По 9 % займають ВАТ «Лубнифарм» (м. Лубни) та КП Київської обласної ради «Фармацевтична фабрика» (м. Київ).

Наступний етап маркетингових досліджень полягав в аналізі лікарських форм (ЛФ) ЛЗ для місцевого застосування в стоматологічній та ЛОР-практиці вітчизняних та іноземних виробників. На рисунку 3 представлено відсоткове співвідношення ЛФ препаратів українського виробництва.

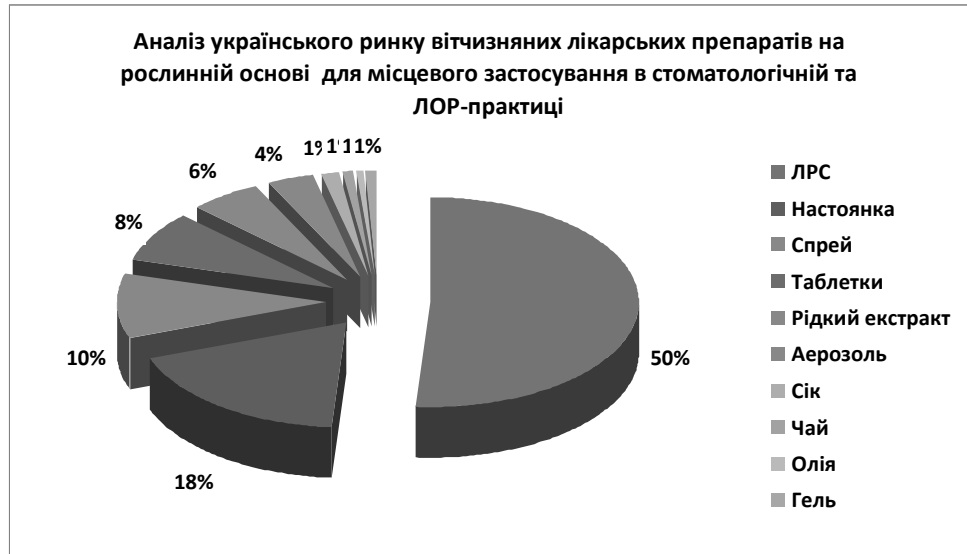
Аналіз результатів досліджень свідчить, що вітчизняні виробники надають перевагу лікарській рослинній сировині (ЛРС) – її частка

становить 51 % (72 позиції). В це число входять: квітки, листя, кора, кореневище, трава та збір. У відсотковому значенні від кількості ЛРС квітки становлять 36 %, листя – 24 %, кора та кореневища по 11 %, збір – 10 % і найменшу частку займає трава – 8 %.

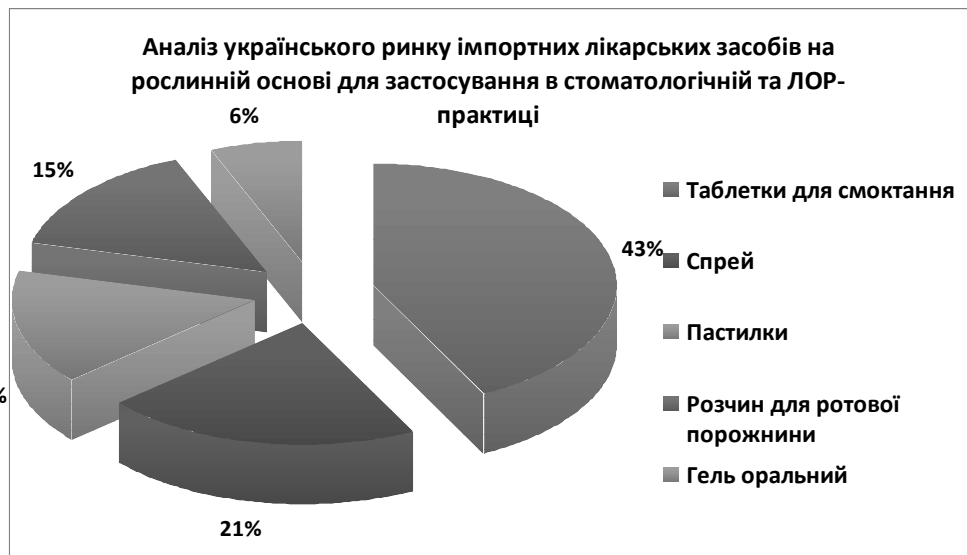
Також дослідження показало наявність серед ЛФ вітчизняного виробника значної кількості настоянок, а саме 18 % ЛЗ (26 позицій). Спреї, в свою чергу, займають третє місце в групі лідерів досліджуваної групи ЛЗ і мають 10 % (14 позицій) українського ринку.

На фармацевтичному ринку також присутні такі ЛФ, як таблетки (8 %), рідкі екстракти (6 %) та аерозолі (3 %). Менше, по 1 %, ринку займають сік, чай, олія та гель.

На рисунку 4 представлено співвідношення ЛФ імпортованих ЛЗ, що містять рослинний компо-

Рис. 3. Співвідношення ЛЗ вітчизняного виробника за лікарською формою.

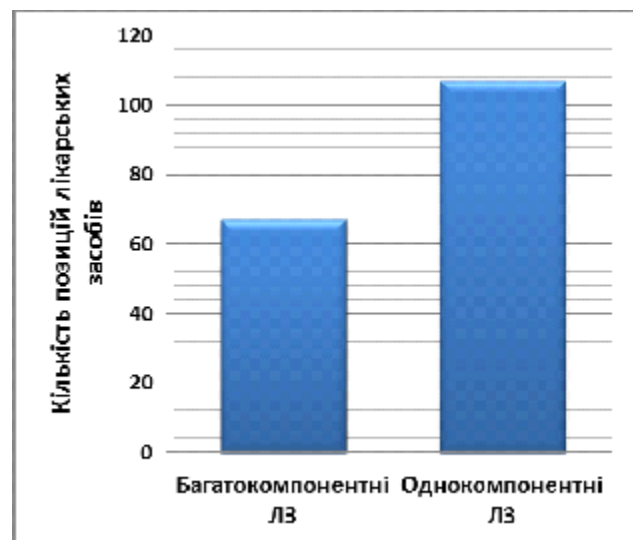
Рис. 4. Співвідношення ЛЗ імпортованого виробника за лікарською формою.

мент для місцевого застосування в стоматології та ЛОР-практиці.

Аналіз діаграми підтверджує, що іноземні виробники надають перевагу твердій лікарській формі, а саме таблеткам длясмоктання, вони складають 43 % (14 позицій) відносно інших ЛФ. Спреї займають 21 % (7 позицій) українського фармацевтичного ринку. Порівну, по 15 %, мають пастилки та розчин для ротової порожнини. Гель оральний серед усіх імпортованих ЛФ має найменшу частку ринку, яка становить – 6 %.

Завершальним етапом маркетингових досліджень був аналіз асортименту ЛЗ на рослинній основі для місцевого застосування в стоматології та ЛОР-практиці з позиції кількості активних інгредієнтів у препараті. На рисунку 5 представлено результати досліджень.

У переліку зареєстрованих препаратів із досліджуваної групи на українському ринку меншу кількість становлять комбіновані ЛЗ (67 із 174

Рис. 5. Співвідношення ЛЗ з позиції кількості активних інгредієнтів.

найменувань), ніж прості однокомпонентні препарати.

Висновки. 1. Ринок ЛЗ на рослинній основі для місцевого застосування в стоматології та ЛОР-практиці серед українських виробників представлений лікарською рослинною сировиною, тоді як серед іноземних – таблетками для смоктання.

Література

1. Аболмасов Н. Г. Стратегия и тактика профилактики заболеваний пародонта / Н. Г. Аболмасов // Стоматология. – 2003. – № 4. – С. 34–39.
2. Безрукова И. В. Новые подходы лечения воспалительных заболеваний пародонта / И. В. Безрукова // Новое в стоматологии. – 2001. – В. 94, № 4. – С. 55–57.
3. Гриновець В. С. Фармакотерапія основних стоматологічних захворювань: метод. рек. / В. С. Гриновець, І. Г. Чабан, Л. С. Шелепетень. – Львів, 2002. – 24 с.
4. Державний реєстр лікарських засобів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до інформації: <http://www.drlez.kiev.ua>
5. Державний формуляр лікарських засобів / В. Є. Бліхар [та ін.] // Випуск четвертий. – К. – 2012.
6. Довідник лікарських засобів // Випуск шостий. – К. – 2012.
7. Заболевания слизистой оболочки полости рта / под ред. Л. М. Лукиных. – Н. Новгород: Изд-во НГМА, 2002. – 363 с.
8. Мельничук Г. М. Патогенетическое значение цитокинов крови в развитии генерализованного пародонтита / Г. М. Мельничук // Современная стоматология. – 2006. – № 1. – С. 55–57.
9. Москалев В. А. Микробный пейзаж небных миндалин у больных хроническим тонзиллитом, ассоциированным с хронической описторхозной инфекцией

2. Зважаючи на тривалість дії, зручність застосування, точність дозування, можливість потенціювання дії через комбінування різних активних фармацевтичних інгредієнтів, актуальним є створення вітчизняних таблеток для смоктання на основі рослинної сировини.

- / В. А. Москалев // Российская оториноларингология. – 2006. – № 1. – С. 132–133.
10. Орехова Л. Ю. Основы профессиональной гигиены полости рта: метод. указ. / Л. Ю. Орехова, Е. Д. Кучумова, Я. В. Стюф. – С.-Пб. : Поли Медиа Пресс, 2004. – С. 11–13.
11. Пискунов Г. З. Оториноларингология – основа профилактического направления медицины / Г. З. Пискунов // Пульмонология. – 2005. – № 6. – С. 113–118.
12. Портенко Г. М. Иммунокоррекция в комплексном лечении хронического тонзиллита с целью сохранения небных миндалин как центрального органа муко-назального иммунитета / Г. М. Портенко, Е. Г. Портенко // Российская ринология. – 2004. – № 1. – С. 53–55.
13. Современные представления о токсико-аллергических проявлениях хронической тонзиллярной патологии, его этиологическая и патогенетическая роль в возникновении и течении общих заболеваний / В. Т. Пальчун, А. В. Гуров, А. В. Аксенова [и др.] // Вестник оториноларингологии. – 2012. – № 2. – С. 5–12.
14. Терешин В. А. Иммунокоррекция и иммунореабилитация больных острыми тонзиллитами смешанной вирусно-бактериальной этиологии / В. А. Терешин // Иммунология та алергологія. – 2005. – № 3. – С. 117–118.

ИССЛЕДОВАНИЕ АССОРТИМЕНТА ЛЕКАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ НА РАСТИТЕЛЬНОЙ ОСНОВЕ ДЛЯ МЕСТНОГО ПРИМЕНЕНИЯ В СТОМАТОЛОГИИ И ЛОР-ПРАКТИКЕ

О. И. Лукашив, Л. В. Вронска, И. Л. Бензель¹

Тернопольский государственный медицинский университет имени И. Я. Горбачевского

¹Львовский национальный медицинский университет имени Данила Галицкого

Резюме: исследован ассортимент лекарственных средств для местного применения в стоматологии и ЛОР-практике на фармацевтическом рынке Украины. Установлено, что большинство лекарственных препаратов содержат растительный компонент, а также изготовлены отечественными производителями. Изучены лекарственные формы импортных и украинских препаратов и состав активных ингредиентов в них.

Ключевые слова: лекарственные средства, растительный компонент, страны-производители, лекарственные формы.

RESEARCH OF THE ASSORTMENT OF MEDICAL PLANT-BASED PRODUCTS FOR LOCAL USE IN DENTISTRY AND ENT PRACTICE

O. I. Lukashiv, L. V. Vronska, I. L. Benzel¹

Ternopil State Medical University by I. Ya. Horbachevsky

¹Lviv National Medical University by Danylo Halytskyi

Summary: the assortment of medicine products for local use in dentistry and ENT practice in the pharmaceutical market of Ukraine, was researched. It was found out that the most drugs which contain herbal ingredients are produced by home manufacturers. Medicinal forms of Ukrainian and foreign drugs and also the composition of active ingredients in them, were researched.

Key words: medicines, plant component, countries-manufacturers, medicinal forms.